

5.8 Vojenská příprava

Dvouletá vojenská příprava na vysokých školách byla určena vojenské službě nezproštěným mužům; po jejím absolvování jim vojenská služba trvala 1 rok místo zákonem stanovené doby 2 roky. Byla zavedena na většině vysokých škol kromě teologických fakult a možná některých uměleckých vysokých škol. Probíhala ve 3. a 4. ročníku 1 den v týdnu. Na začátku bývalo dvoutýdenní a na konci pětitýdenní soustředění v kasárnách.

Úvodní vojenské soustředění pro náš studijní ročník padlo na přelom srpna a září 1966. V té době ovšem v Čechách probíhaly rozsáhlé manévry Varšavské smlouvy, díky čemuž nebylo v kasárnách pro studenty místo. A tak nás hromadně, včetně Pražáků, ubytovali na koleji na Petřinách, stravovali jsme se na koleji na Strahově (přesun tramvají byl příjemným uvolněním od vojenského režimu), cvičili jsme před oborou Hvězda na Vypichu a teoretickou výuku jsme měli v učebnách vojenské katedry na Malé Straně. Dostali jsme vojenské oblečení včetně těžké okované obuvi a nezbytné plynové masky nošené na boku; na mou postavu neměli vhodnou uniformu¹, a tak jsem dostal jakousi lehčí, asi určenou pro nějaký speciální výcvik v terénu. Z Petřin jsme se tam ráno přepravovali individuálně; zpravidla jsem chodil pěšky z Pohořelce, což v těžké, po dláždění klouzající obuvi byl docela slušný výkon. Cesty jsem využíval i ke ztišení v kostele sv. Kajetána v Nerudově ulici.

Šéfem vojenské katedry byl pplk. Ludomír Adámek a naším ročníkovým vedoucím (velitelem či náčelníkem) pplk. Josef Adámek; první poměrně velký a mohutný, druhý malý a drobný. Jejich příjmení byla – aspoň se to říkalo – shodná jen náhodou. Šlo asi o dva nejsympatičtější pracovníky katedry. Uvědomil jsem si to zvláště poté, co jsem při fasování samopalů zbraň kvůli přesvědčení odmítl. Oni si mě samozřejmě zavolali na pohovor, vedli jej velice lidsky, poukázali na to, že by to nejen téměř jistě vedlo k mému vyloučení z fakulty, ale také bych způsobil kádrové problémy tatínkovi i dalším členům rodiny. A cvičit se samopalem neznamená po někom střílet. A tak jsem se samopalem při vojenské přípravě chodil, cvičil s ním, avšak nestřílel.

Během semestrální výuky vojenská příprava probíhala vždy v úterý, zpravidla ve 4. patře na Malé Straně, ale také jsme jezdili do vysokoškolského výcvikového prostoru do **Motola**. Odtud to bylo daleko jak k nám domů, tak na kolej 5. května, kde mimopražští kolegové bydlili. Někteří se tak styděli za uniformu, že se skládali na taxíka a na kolej se nechali odvézt.

S přemísťováním tramvají někdy bylo docela povyražení. Jednou se skupina vojensky oblečených kolegů vracela dvaadvacátkou z Malé Strany na kolej. V tramvaji se najednou objevil jakýsi dým a smrad, něco kolem podvozku asi začalo hořet či vřela nějaká provozní kapalina. Cestující se zalekli; duchapřítomná reakce některých kolegů

¹ Stejně na tom byl kolega Lojza Holas; malí kluci, kteří si hráli na Vypichu v době našeho cvičení nás kvůli odlišnému oblečení považovali za kuchaře

spočívající v rychlém nasazení plynové masky strach spolucestujících nejen nezmenšila, nýbrž jej doslova znásobila.

Vojenská příprava byla všeobecně neoblíbeným předmětem. A bylo nás hodně, kdo jsme v tomto směru žádné nadání neprojevovali. Jednou jsme psali písemku z jakýchsi vojenských nauk a dopadla celkově hodně špatně. Jedním z mála, kdo ji napsali dobře, byl Eda Nichtburger. Ten za pár dní přišel do školy celý rozradostněný, že dostal modrou knížku. Dověděvše se to důstojníci na katedře, zesmutněli a ozvalo se od nich: "Takový dobrý student², a on už na vojenskou přípravu nebude chodit". – Občas ovšem určitá zábava při vojenské výuce byla. Dosud jsem se nezmínil, že my na MFF jsme byli vycvičováni coby velitelé u **spojovacího vojska**, a tak jsme natahovali telefonní dráty, učili se obsluhovat manuální ústředny, a také jsme se seznamovali s použitím radiostanic. Když jsme se měli seznámit s jejím používaným typem, vyučující major nám popisoval, jaké části jsou uloženy v jednotlivých bednách. Když došlo na bednu, v níž měl být pólový měnič (konvertor stejnosměrného proudu z akumulátoru na střídavý), se slovy "ukážu vám pólový měnič" vyndal z bedny bandasku na mléko! Major zachoval klid a duchapřítomnost, možná byl na podobné žertíky zvyklý, nicméně od té doby termín "pólový měnič" ve mně budí představu bandasky na mléko. – Díky vojenské výuce ve 4. patře budovy na Malostranském náměstí rozumím výrazu "Točí se jak holub na báni". Vojenské nauky byly hodně nudné a pohled z okna směrem k hradu atraktivní. Mezi námi a hradem byly různé malostranské domy s věžičkami a báněmi, na nichž často spočinuli holubi, známí škůdci památek, nicméně tehdy přece jen jsem k nim neměl tak negativní vztah jako teď. Rád jsem se na ně díval, a oni se často na svých stanovištích (na báních) rychle nepřiliš rychle otáčeli.

Už v průběhu prvního roku vojenské přípravy zemřel ročníkový velitel pplk. Josef Adámek a jeho místo zaujal pplk. Kozelský, drsný, necitlivý, voják tělem i duší; jeho mluva nerespektovala syntaktická pravidla a do výslovnosti se promítal vliv němčiny a polštiny (neznal dlouhé samohlásky) – pro ilustraci, když jeden kolega při nástupu na chodbě neměl na hlavě čepici (on si ji tehdy asi zapomněl), pronesl: *Fojak, ktery nema čepici, tudíž nemuže pyt fojak*.

Výuka v motolských kasárnách nebyla častá a moc si na ni nevzpomínám. Učili jsme se tam vést v "polních" (naštěstí ve skutečnosti spíš v "lesních") podmínkách telefonní vedení včetně přechodů přes trať Jinonice – Zličín v okolí stodůlecké zastávky; nahazování zeleného drátu na stromy pomocí speciálně upravené tyče³ v motolském lese nebylo nepříjemné (měli jsme štěstí na počasí). Občas jsme v kasárnách něco budovali, jednou jsem s [Jardou Nešetřilem](#)⁴ pracoval na nějakém

² Na vojně se při osobním styku níže postavený musí představovat svou hodností. Na vojenské přípravě jsme v roli hodností používali označení *student*.

³ V době studentské stávkové tyč posloužila jako nosič štětce, jímž bylo na malostranskou budovu napsáno STÁVKA.

⁴ Profesor MFF (kombinatorika, algebra, teoretická informatika), výtvarník

výkopu; Jarda žertem pronesl, že důstojníci jsou nositeli kultury národa aniž by registroval, že kolem jeden důstojník procházel; všimnul jsem si, jak mu ona slova zalichotila a spokojeně či pyšně se zatvářil. Jeden výukový den v Motole byl věnován ostrým střelbám. Shodou okolností tam ten den nutně potřebovali udělat nějaký výkop. Bylo horko a slunečno, věděl jsem, že to práce příjemná nebude, avšak příležitost vyhnout se střelbě jsem si nenechal ujít a místo samopalů jsem přijal krumpáč a lopatu. A tak jsem během dvou ročníků na vojenské přípravě ostře nestřílel. Zbývalo však ještě závěrečné vojenské soustředění.

Kromě Malé Strany a Motola bylo ještě jedno místo, kde jsme asi dva vojenské úterky strávili. Byla to půda Právnické fakulty (skutečná půda, prostor pod střechou, která je ovšem betonová), kde jsme stříleli z malorážky do terče. Já jsem se nikdy netrefil, a ani jsem se moc nesnažil, ovšem s jednou výjimkou. K střelbě jsme dostali 5 nábojů a stříleli jsme vždy současně asi čtyři. Jednou jsem měl vedle sebe Frantu Bartáka. S jednou střelou jsem soustředěně zamířil do jeho terče a trefil jsem se! Při vyhodnocování výsledků jakoby se pplk. Kozelskému zbořily všechny životní jistoty. Stál před nepochopitelným zázrakem. Franta Barták měl z pěti ran šest zásahů! Nechápal. Po chvíli se však vrátil k své vojenské sebejistotě a museli střílet další.

Výuka v 8. semestru skončila a mělo následovat vojenské soustředění. Vzhledem k zdravotním problémům jsem na ně nemohl nastoupit; dohodl jsem si, že je absolvuji s ročním zpožděním s následujícím ročníkem. A tak, máje obhajobu diplomky i státnice za sebou, avšak promoci před sebou, jsem koncem června 1969 odjel do Čeperky u Unhoště na kladenském okrese na závěrečné vojenské soustředění. Byla to v lese v řadě baráků umístěná kasárna. Byl jsem s mladšími kolegy, měl jsem možnost se s některými blíže poznat. Neadaptovatelnost pro vojenský život mě sblížila s Milošem Kaňkou⁵. Jemu skutečně vojna neseseděla, i když jeho vyprávění o tom, že u nich v rodině všichni jsou nevojenští, zpochybnila tato příhoda: Jednoho dne v kasárnách se rozneslo, že ve vrátnici je nějaký důstojník, který má hrozně moc hvězdiček. I marodi z ošetřovny museli okamžitě kolem sebe uklízet. Návštěvu armádního generála tam ještě nikdy nezažili a onen údajně mnohohvězdičkový důstojník byl armádní generál [Satorie](#). Nepřišel služebně, jen cestou za svým přítelem a spolubojovníkem prezidentem Ludvíkem Svobodou se stavil navštívit svého synovce (či prasynovce) Miloše Kaňku.

Uprostřed druhého týdne vojenského soustředění jsem měl milou příležitost na cca 24 hodin kasárna opustit. Ve čtvrtek 3. července jsem totiž měl promoci. Odjel jsem už ve středu v podvečer, a ve čtvrtek večer jsem musel být zpátky. Den normálního života byl skvělý. Promoce v Karolinu proběhla důstojně, byla spojená s řadou milých setkání, avšak už jsem se těšil, jak sundám oblek; odpoledne jsem si rád

⁵ Jemu vděčím za příjemné prožívané seniorské období, když jako vedoucí katedry matematiky FIS VŠE mě coby šedesátníka přijal jako odborného asistenta

užíval chvíle doma v letním civilním oblečení. A pak přišla nutnost odjet do Čeperky. Termín promoce byl vybrán skvěle. Zatímco jsem trávil chvíle v důstojném prostředí Karolina, kolegové stříleli ostrými náboji. A tak jsem nakonec celou vojenskou přípravu absolvoval **bez ostré střelby**.

Naším hlavním velitelem měl být pplk. Kozelský, který však byl nemocný, a tak nám velel jeden místní nadporučík, muž docela milý a mírný. A tak když se "Kozel" proti předpokladům docela brzo uzdravil a místního nadporučíka z funkce doslova vytlačil, byli jsme hodně zklamáni.

I během soustředění jsme trávili dost času v kasárenských učebnách. Zpravidla to bývala nuda, ale jednou, bylo to 20. července odpoledne, jsme v učebně mohli sledovat na obrazovce úžasnou událost – přistání Američanů na Měsíci. A snad ještě větším zážitkem než vidět člověka na Měsíci byla skutečnost, že naši velitelé, tedy důstojníci armády Varšavské smlouvy považovali za důležité, abychom my spolu s nimi o tento zážitek nepřišli (myslím, že mezi těmi těmito důstojníky zrovna pplk. Kozelský nebyl).

Jeden z fakultních podplukovníků se mě v Čeperce zeptal, zda jsem po příchodu "spojeneckých" vojsk nepřehodnotil svůj pacifismus, který jsem projevil při přijímání samopalu. Po pravdě jsem odpověděl, že do určité míry ano; on byl s mou odpovědí spokojen. Zkrátka, aspoň někteří z důstojníků se ještě v létě 1969 dívali na vstoupivší vojska Varšavské smlouvy jako na nevídané agresory.

Život v kasárnách ovlivňoval naši životní praxi. Slovník se stával vulgárnějším (myslím, že u mne zůstal celkem v dobrých mezích) a i chování se měnilo. Skupina kolegů při jakési zcela iracionální činnosti – šlo o jakési otáčení postele – rozbila otevřené okno. Okna byla dvojitá, sešroubovaná, rozbilo se to vnitřní. Pečlivě odstranili sklo a uložili je na dno jakéhosi sudu s vodou, u nějž bylo lze předpokládat (ukázalo se, že oprávněně), že jej nikdo nebude vyprazdňovat. Když jsme pak dostali za úkol umýt okna, bylo okno s chybějící tabulkou (a tedy průhlednější) ohodnoceno jako vzorně umyté.

Samozřejmě k životu v kasárnách patřila i připravenost na poplachy. Jednou v noci se skutečně ozvalo mohutné zvolání "poplach". Rychle jsme se oblékli a nastoupili, pověřený kolega to zatelefonoval nadřízeným, jenže ti o poplachu nic nevěděli. Ukázalo se, že jeden z nás křičel ze spaní. A ten se ani nástupu nezúčastnil, nýbrž spal dál, což jsme dříve ani nezaregistrovali.

Ke konci soustředění jsme měli jednodenní "manévry". Předchozí den jsme nafasovali balíček – konzervovanou denní dávku potravin. Balíček obsahoval i pevný líh umožňující obsah konzervy si ohřát. Vyjížděli jsme z kasáren už někdy kolem 3. hodiny ranní (± 1 h). Jeden ospalý a hladový kolega se hned na potravinový balíček vrhnul a dal se do toho, co bylo nejnázne dostupné, protože to nebylo v konzervě.

Byla to tabletka pevného lihu. Říkali jsme si, že je zřejmě chronický alkoholik, když nemaje líh v příjemnějším provedení bere za vděk tím suchým. – Nejpohodlnějším místem při manévrech bylo "předsunuté velitelské stanoviště", kam jsem s několika kolegy byl vybrán (jako adept neřadové vojenské služby). Odvezli nás někam ke Krušovicím a tam kdesi na kraji louky pod stromy jsme seděli a s úspěchem používali vojenské čepice jako nádoby na třešně, které tam kolem rostly. Nadřízení nás občas prostřednictvím radiostanic zkontrolovali, nicméně byl to skutečně klidný den. I zde musím dodat, že jsme měli štěstí na počasí.

I vojenská příprava končila zkouškou. Dělat zkoušku máje diplom doma ve skříni je asi dost neobvyklé. Ale já jsem to zažil. Neudělat ji by mělo znamenat jít na dva roky na vojnu. Zkouška měla tři části: základní, odbornou a taktickou přípravu. Zkouška z odborné přípravy u pplk. Vlčka nebyla problémem. Z taktické přípravy mě zkoušel pplk. Hájek, muž mající řadu koníčků, mezi něž patřila i filatelie⁶. Evi byla v Norsku. Do kasáren mi odtud psát nemohla, takže psala domů, tatínek pak její dopis vložil do větší obálky a jako vnitrostátní zásilku mi do kasáren poslal. Já jsem měl radost z Evinčina dopisu a pplk. Hájek z norských známek, což se promítlo do atmosféry u zkoušky (samopal jsem ovšem rozebral a složil dobře). Obavy jsem však měl ze základní přípravy, kde byl hlavním examinátorem pplk. Kozelský. Byl jsem si vědom toho, že sice mám "dobrou povelovou techniku" (hlasitost a výslovnost), ale různé pochodování, cviky se samopalem apod. pro mne zkrátka nebyly. Měl jsem ovšem štěstí. Přišel jsem na řadu zrovna, když *Kozel* odešel na oběd a zkoušel mne mírnější praporčík Cíleček. A tak jsem celou vojenskou přípravu absolvoval. Na diplomu o absolvování fakulty mám datum 3. 7.1969, poslední zkouška v indexu má datum 26.7.1969, a dokonce je uvedena u 4. ročníku!

Závěr byl poněkud zdramatizován podezřením, že tam jeden kolega dostal tyfus, což znamenalo riziko karantény. Moc jsem se těšil na Evinku (i když ta se měla z cesty vrátit až za týden, ale karanténa by byla bývala delší), moc už jsem chtěl z kasáren. Vědom si jsa toho, že už jsem vše úspěšně absolvoval, jsem den před ukončením kasárenského pobytu požádal o možnost odjet, abych se mohl druhý den účastnit kamarádovy svatby (šlo o Honzu Balcara, který si bral Aničku). Datum jsem však popletl, Honza v tu chvíli už byl ženatý, ale já jsem byl doma o den dříve. A neměl jsem výčitky svědomí, že jsem se nechal propustit dříve na základě mylné informace.

⁶ Vztah pplk. Hájka ke kolegovi Honzovi Smejkalovi zas byl dobrý díky šachům; Hájek řešil šachové úlohy a Honza je mezinárodní velmistr

Začátkem září jsem dostal modrou knížku^{7,8}. I když jsem v to dost doufal, říkal jsem si, že kasárenské zkušenosti využiji, až bych třeba měl syna. Syna nemám, a myslím, že dnes je už svět o hodně jiný a vojenské zkušenosti by byly daleko od zájmů mých milých vnuků. Nicméně oněch pěti týdnů za ostnatým drátem nelituji, nebýt jich, asi by mi bylo hodně líto, že bych se v té době nemohl s Evi vídat.

13. července 2020

⁷ Doslechl jsem se, že důstojníci z vojenské katedry se snažili pro mne jako úspěšného absolventa učitelského studia zajistit, abych při vojně učil ve vojenské škole v Novém Městě nad Váhom; byla by to asi vojna docela dobrá, ale daleko. Modrá knížka byla rozhodně lepším řešením.

⁸ Modrou knížku jsem dostal na základě zprávy z alergologie ve Vinohradské nemocnici. Hodnocení mého zdravotního stavu bylo ovlivněno celkovou společenskou situací; vyšetřující lékař věděl, že moc toužím na vojnu nejít a míru mých obtíží poněkud nadsadil.